

Geriatric Nursing and Standards

Begüm Kırık¹, Emir Avşar², Fatih Özdemir³, Ozan Kabasakal⁴, Hediye Arslan Özkan⁵

Öz

Geriatric nursing is a branch of nursing that continues to improve, protect and improve the health of elderly patients. It is important to meet the care needs of older adults to meet their often challenging, complex physical and mental health needs. Geriatric nursing has important duties and responsibilities to provide evidence-based, effective, qualified, high-quality and professional nursing care. In some countries, the competencies required for duties and responsibilities in the field of elderly care nursing have been determined by relevant organizations and all of them are presented in guides in the form of standards. In Turkey, the authorities, duties and responsibilities of geriatric nursing are defined by associations or institutions related to the field. This compilation; It was discussed in order to emphasize the importance of geriatric nursing, to compare its standards and competencies internationally and to contribute to the literature in this context.

Anahtar Kelimeler: Geriatric, hemşirelik, roller, standartlar

Abstract

Geriatric nursing is a branch of nursing that continues to improve, protect and improve the health of elderly patients. It is important to meet the care needs of older adults to meet their often challenging, complex physical and mental health needs. Geriatric nursing has important duties and responsibilities to provide evidence-based, effective, qualified, high-quality and professional nursing care. In some countries, the competencies required for duties and responsibilities in the field of elderly care nursing have been determined by relevant organizations and all of them are presented in guides in the form of standards. In Turkey, the authorities, duties and responsibilities of geriatric nursing are defined by associations or institutions related to the field. This compilation; It was discussed in order to emphasize the importance of geriatric nursing, to compare its standards and competencies internationally and to contribute to the literature in this context.

Key Words: Geriatrics, nursing, roles, standards

¹**Sorumlu Yazar,** Öğr. Gör. Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, begum.kirik@yeditepe.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0092-6538

Arş. Gör. Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, emir.avsar@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-0796-6409

Lisans Öğrencisi, Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, fo780425@gmail.com, ORCID: 0009-0003-5764-1589

Lisans Öğrencisi, Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, ozankabasakal.ok@gmail.com, ORCID: 0009-0006-2435-2467

Prof. Dr. Yeditepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye, hedarслан@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9328-8263

Geliş Tarihi: 3 Mayıs 2024, Kabul Tarihi: 31 Temmuz 2024, Yayınlanma Tarihi: 30 Aralık 2024

Özet açıklama (Summary Statement)**1. Bu konu hakkında bilinenler nelerdir?**

- Geriatri hemşireliği; yaşlı hastaların sağlığını iyileştirmeye, korumaya ve geliştirmeye devam eden yaşlılık boyunca sürececek sağlık süreçlerinde fiziksel ve psikososyal uyum sağlamalarını destekleyen, risk durumlarının önlenmesine ve yönetilmesine yardımcı olan, profesyonel bakım ve eğitim gereksinimlerini karşılayan, rehberlik eden ve liderlik eden bir alt uzmanlık alanıdır.
- Geriatri hemşireliği, uluslararası standartlarda geriatri hemşirelerin rol ve sorumlulukları açıklanmış olup alınabilecek sertifika programları ile ileri uzmanlık alanı sayılmaktadır. Ancak Türkiye’de henüz geriatri hemşireliği ile alakalı Sağlık Bakanlığı onaylı sertifikalı bir program mevcut değildir. Sadece üniversitelerde veya derneklerde mesleki gelişim adına temel geriatri hemşireliği kursları verilmektedir.

2. Bu makalenin sonuçları

- Bu makale ile uluslararası standartlar incelenmiş olup geriatri hemşireliğine dair hemşirelerin sahip olması gereken özellikler ve 12 adet standart belirlenmiştir.

3. Bu makalenin katkıları

- Bu derleme; geriatri hemşireliğinin önemini, rollerini, sorumluluklarını ve yeterliliklerini belirli standartlarla açıklayarak, yasal olarak düzenleme sürecine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Giriş

Yaşlı nüfus olarak kabul edilen 65 yaş ve üzeri nüfus, 2018 yılında 7 milyon 186 bin 204 kişi iken son beş yılda %21,4 artarak 2023 yılında 8 milyon 722 bin 806 kişiden oluşmaktadır. Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı ise 2018 yılında %8,8 iken, 2023 yılında %10,2’ye yükseldiği görülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu 2023 yılında yayınladığı “İstatistiklerle Yaşlılar” bölümünde, nüfus projeksiyonlarına göre yaşlı nüfus oranının 2030 yılında %12,9, 2040 yılında %16,3, 2060 yılında %22,6 ve 2080 yılında %25,6 olacağını öngörmektedir.¹ Türkiye’de yaşlı nüfus oranındaki bu hızlı artış, yaşlı bakımıyla ilgili çeşitli problemleri de beraberinde getirmektedir.² Yaşlı bireylerin sağlık bakım ihtiyaçlarının artması, bu hizmeti sunacak sağlık profesyonellerine olan talebi de artırmaktadır. Yaşlı bakımı, farklı disiplinlerden uzmanların bir araya gelerek oluşturduğu interdisipliner bir ekip yaklaşımını gerektirmektedir.³ Bu ekipte hemşireler, kritik bir rol üstlenmektedir. Hemşireler, yaşlı bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için kapsamlı bakım planları geliştirmek ve uygulamakla sorumludur.⁴⁻⁶

Geriatri, yaşlılarda hastalıkların tedavisi ve sağlık durumlarının yönetimi ile ilgilenen tıp biliminin bir alanıdır. Yaşlılık bilimi olarak da adlandırılır ve yaşlı bireylerin iyi olma halini, refahlarını arttırmak için bütüncül öğretiler sunmayı amaçlar.⁷ Geriatri hemşireliği ise, yaşlı bireylere bütüncül bir yaklaşım sergileyerek bakım veren ileri düzey hemşirelik alanı olarak kabul edilmektedir.⁸ Yaşlı hastaların sağlık durumunu iyi hale getirmek, mevcut iyilik halini korumak ve refah düzeylerini arttırmak adına birçok rol ve sorumlulukları vardır.⁹ Geriatri hemşireleri, hastalıkların engellenmesi, sağlığın sürdürülmesi ve iyileştirilmesinde eğitim,

rehberlik/danışmanlık, kanıta dayalı profesyonel bakım, araştırma ve bilimsel bilgi üretimi, bakım maliyetlerinin azaltılması ve toplum sağlığının ve memnuniyetinin artırılması görevlerini üstlenerek kaliteli sağlık hizmetlerinin sunulmasına katkı sağlar.⁸⁻¹⁰

Geriatric hemşireliği; yaşlı hastaların sağlığını iyileştirmeye, korumaya ve geliştirmeye devam eden yaşlılık boyunca sürecek sağlık süreçlerinde fiziksel ve psikososyal uyum sağlamalarını destekleyen, risk durumlarının önlenmesine ve yönetilmesine yardımcı olan, profesyonel bakım ve eğitim gereksinimlerini karşılayan, rehberlik eden ve liderlik eden bir alt uzmanlık alanıdır. Amerika, Kanada, Fransa, Almanya, Japonya ve Çin gibi ülkelerde geriatric hemşireliği alanında uzmanlaşmak için yüksek lisans programları bulunmaktadır. Ek olarak Amerika, Kanada, Fransa ve Almanya gibi ülkelerde, geriatric hemşirelik sertifika programları aracılığıyla bu alanda uzmanlık kazanmak da mümkündür. Diğer ülkelerden farklı olarak henüz geriatric hemşireliği ile alakalı Sağlık Bakanlığı onaylı sertifikalı bir program mevcut değildir. Sadece üniversitelerde veya derneklerde mesleki gelişim adına temel geriatric hemşireliği kursları verilmektedir.

Bu derleme; geriatric hemşireliğinin önemini, rollerini, sorumluluklarını ve yeterliliklerini belirli standartlarla açıklayarak, yasal olarak düzenleme sürecine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

GELİŞME

Geriatric Hemşireliği'nde Uluslararası Çerçevde Yeterlilik ve Çalışma Koşulları

Amerika Birleşik Devletleri

Amerika'da geriatric hemşiresi olmak isteyen kişilerin ilk olarak dört yıllık Hemşirelik Lisans Programını (Bachelor of Science in Nursing/BSN) başarıyla tamamlamış olması gerekmektedir. Daha sonra aday hemşire İngilizce 'de B2-C1 seviyesine ulaşmalıdır. Amerika'da birçok eyalet, aday hemşirenin dil yeterliliğini kanıtlamak için IELTS, TOEFL, OET gibi sınavlardan gerekli puanın belgelenmesini istemektedir. Bunların yanı sıra aday hemşirenin bulunduğu eyaletin yeterlilik (National Council Licensure Examination-Registered Nurse/NCLEX-RN) sınavından da yeterli puanı alması gerekmektedir. Bu aşamaları tamamlayan aday hemşire, lisanslı hemşire (Registered Nurse) ünvanı alır.

Daha sonrasında Hemşirelikte Yüksek Lisans (Master of Science Nursing-MSN) ya da Hemşirelik Uygulamaları Doktoru (Doctor of Nursing Practice-DNP) veya İleri Düzey Uygulama Hemşiresi (Advanced Practice Registered Nurse-APRN) olarak Geriatric Hemşireliğinde kariyer basamaklarını çıkabilir. Geriatric İleri Düzey Uygulama Hemşiresi olarak iki ana yol vardır.

- 1) Geriatric Nurse Practitioner (Pratisyen Geriatri Hemşiresi): Pratisyen geriatri hemşireleri yaşlı yetişkinler için öncelikli bakım sağlayıcılarıdır. Hastaları değerlendirir, teşhis koyar ve reçete yazabilir. Ayrıca bakım verebilmek için bakım tesislerindeki hastaları ziyaret ederler.
- 2) Geriatric Clinical Nurse Specialists (Geriatrik Klinik Hemşire Uzmanları): Geriatrik Klinik Hemşire Uzmanları, geriatrik hastalara ileri düzey bakım verirler. Hasta güvenliğini ve hemşirelik bakımını geliştirmek için lider olarak çalışırlar.

Geriatri hemşiresi olarak çalışabilmek için herhangi bir sertifikaya ihtiyaç olmasa da bu alanda eğitim almak iyi olacaktır. Bu eğitim, hemşirenin o alana karşı duyduğu ilgiyi, emeği gösterir ve işverenlerin perspektifinde öne çıkmayı sağlayarak iş olanaklarını arttırabilir.

Amerikan Hemşireler Yeterlilik Merkezi (The American Nurses Credentialing Center-ANCC) Gerontolojik Hemşirelik Sertifikası sunmaktadır. Bu sertifikayı almak için Lisanslı Hemşire (Registered Nurse-RN) olmak gereklidir. Diğer kriterler şu şekildedir;

- 1) En az iki yıl tam zamanlı Lisanslı Hemşire (Registered Nurse-RN) olarak çalışmak,
- 2) Son üç yılda gerontoloji hemşireliği alanında en az 2000 saat klinik deneyime sahip olmak,
- 3) Son üç yıl içerisinde gerontoloji hemşireliği alanında en az 30 saat eğitim almış olmak.

Aynı zamanda sertifika için sınavı başarıyla geçmek gerekmektedir. Sertifikanın geçerlilik süresi beş yıldır. Yenilemek içinde 75 saatlik sürekli eğitim kredisine ihtiyaç duyulmaktadır.¹¹

Almanya ve Fransa

Almanya ve Fransa'da geriatri hemşiresi olma süreci daha farklı ilerlemektedir. Almanya ve Fransa'da geriatri hemşiresi olabilmek için kursa katılmak gerekmektedir. Bu kurs, teorik ve uygulamalı derslerden oluşmaktadır. Kursu katılabilmek için gerekli şartlar:

- 1) Orta düzey eğitim yeterliliği (örneğin ortaokul diploması veya 10 yıllık okul eğitimi),
- 2) Geriatri veya hemşirelik asistanlığı eğitimini tamamlamak.

Eğer bu gereklilikler yerine getirilebiliyorsa, geriatri hemşireliği kursuna katılmaya hak kazanılmaktadır. Bu eğitim üç yıl sürmektedir ve bu süreçte her ay stajyer maaşı alınmaktadır.

Üç yıllık süre içerisinde kursa başlayan öğrenciler huzurevlerinde veya uzun süreli bakım ortamlarında staj yapmaya başlamaktadır. Kurs sırasında öğrenciler geriatrik bakım, ilaç yönetimi, hasta güvenliği ve yaşlı hastaların bakımları ile alakalı önemli konularda eğitim alırlar. Ayrıca öğrenciler ilaç uygulama, kişisel bakım sağlama, hastanın yaşam bulgularını izleme gibi çeşitli görevlerde deneyim kazanabilirler. Kursu başarı ile tamamlayabilmek için yazılı, sözlü ve uygulamalı olmak üzere üç ayrı sınavı başarı ile tamamlamak gerekmektedir.

Yazılı ve sözlü sınavı geçtikten sonra uygulamalı sınavda iki uzmanın gözetimi altında bakıma muhtaç yaşlı hastaya bakım vermesi istenir. Kursiyer, bu uygulama sınavını da başarı ile tamandıktan sonra ulusal alanda tanınmış eğitim sertifikasını almaya hak kazanarak mezun olur. Geriatri alanında uzmanlaşan hemşirelere, ‘Özel Mesleki Ünvan’ (Special Profession Title) verilir. Bu ünvan sadece lisans derecesinde hemşireliği olan ve geriatri alanında uzmanlaşan hemşirelere verilir. Ayrıca geriatri öze uzmanlığa sahip hemşireler ‘Özel Mesleki Yeterlilik’ (Special Profession Title) dediğimiz sertifikaya da sahip olabilmek şansları da vardır. Bu yeterlilik geriatri ek eğitimleri başarı ile tamamlamış lisans mezunu ve sertifikalı hemşireler için geçerlidir. ‘Özel Mesleki Ünvan’ ve ‘Özel Mesleki Yeterlilik’ sertifikalarına sahip hemşireler bir yıllık ek uzmanlık alma hakkına sahip olurlar.

Buradaki sertifikaların belirli bir geçerlilik süresi yoktur. Geçerliliğin sürdürülebilmesi için her dört yılda en az 60 saatlik sürekli eğitimin bulundurulması gereklidir. Buna ek olarak hemşireler, son dört yıl içerisinde bir geriatri servisinde en az 1.500 saat çalıştığını kanıtlayabilmelidir.¹²

Çin

Çin üniversitelerinde ne kadar İngilizce eğitimler olsa da üniversitelerin büyük bir bölümü Çince eğitim vermektedir. Çince dil yeterliliğini belgelemek için HSK (Hanyu Shuiping Kaoshi) dil yeterlilik sınavından dört puanın üstünde alınması gerekmektedir. Nitelikli bir hemşire olmak için Ulusal Hemşirelik Lisans Sınavlarından (NNLE) yeterli puanın alınması gerekmektedir. Geriatri hemşiresi olmak için ise ilgili eğitim kurumlardan GNS (Gerontoloji Hemşiresi Uzmanlığı) eğitimi alınmalıdır.¹³

Japonya

Günümüzde Japonya’daki hemşirelik personeli halk sağlığı hemşireleri, ebeler, hemşireler ve hemşire yardımcıları olmak üzere kategorize edilir. Japonya’da halk sağlığı hemşiresi, ebe veya hemşire olabilmek için müfredata uygun bir eğitim kurumunda gerekli müfredatı tamamlaması, yılda bir kez girilebilen ulusal sınavın geçilmesi ve Sağlık, Çalışma ve Refah Bakanlığı tarafından verilen lisansın alınması şarttır.

Hemşire olabilmek için üç yıllık temel hemşirelik eğitimi alınması gerekmektedir. Japon vatandaşı olmayan hemşire personelinin de Japonya’da hemşirelik yapabilmesi için Japonya’nın ulusal hemşirelik sınavına girmesi gerekmektedir. Japonya’da halk sağlığı hemşirelerinin, ebelerin, hemşirelerin ve hemşire yardımcılarının nitelikleri kanunla belirlenirken uzman hemşirelerin sertifikasyonları kanunla belirtilmemiştir. Bir hemşirenin sertifikalı uzman hemşire olabilmek için ulusal bir lisans aldıktan sonra yüksek lisans programını tamamlar ve belirli bir süre klinik deneyim kazanır, ardından JNA’nın (Japanese

Nursing Association) yeterlilik sınavını geçerek CNS (Clinical Nurse Specialist) olarak sertifikalandırılır. Japonya’da gerontoloji hemşiresi olmak isteyen bir kişinin beş yıllık klinik bir deneyimin ardından yüksek lisansını da gerontoloji hemşireliği dalında tamamlaması gerekmektedir. Hemşirelik lisansı tek seferlik ve ömür boyu geçerli iken sertifikalı uzman hemşirelerinin beş yılda bir sertifikalarını güncellemeleri gerekmektedir. Bu yüzden sertifikalı uzman gerontoloji hemşirelerinin beş yılda bir temel yeterlilikleri bazı hemşirelik dernekleri tarafından ölçülmektedir.¹⁴

Türkiye

Türkiye’de geriatri hemşiresi olmak için dört yıllık Hemşirelik Lisans Programı’nın başarıyla tamamlanması gerekir. Kamuda çalışmak isteyen hemşirelerin Kamu Personel Seçme Sınavı (KPSS) sınavından yeterli puanı alarak atanması gerekmektedir. Özel sektörde çalışmak isteyen kişilerin ise belirli mülakatlar eşliğinde işe alınarak iş deneyimi elde etmesi faydalı olacaktır. Bu alanda uzmanlaşmak isteyen hemşireler, müfredata uygun bir üniversiteden Geriatri Hemşireliği alanında yüksek lisans yapabilir. Tüm bu aşamaları tamamlayan hemşire Uzman Geriatri Hemşiresi ünvanını alır.¹⁵ Türkiye’de Geriatri Hemşireliği Yüksek Lisans programı, Ege Üniversitesi’nde başlamıştır.¹⁶ Fakat diğer ülkelerden farklı olarak henüz geriatri hemşireliği ile alakalı Sağlık Bakanlığı onaylı sertifikalı bir program mevcut değildir. Sadece üniversitelerde veya derneklerde mesleki gelişim adına temel geriatri hemşireliği kursları verilmektedir. Bu sertifika programlarına örnek olarak Koç Üniversitesi Semahat Arsel Hemşirelik Eğitim, Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından “Gerontoloji Hemşireliği Kursu”, koruyucu, geliştirici ve rehabilite edici girişimlerle yaşlı bireyin fiziksel, ekonomik, psikolojik ve sosyal olarak güçlenmesini sağlayan; kuramsal ve kanıta dayalı bilgileri kullanarak, yaşlı ve ailesine sağlık hizmeti veren; koruyucu sağlık hizmetleri konusunda toplum sağlığına duyarlı olan; insan hakları ve onuruna saygı gösterip mevzuat, mesleki değerler ve etik ilkelere uygun davranma becerilerine sahip olan gerontoloji hemşireleri yetiştirmek amacıyla 16 saat teorik eğitimden oluşan bir kurs açılmaktadır. Bu kursun sonunda, beş yıl geçerli olan başarı belgesi verilmektedir.¹⁷ Benzer şekilde Geriatri Hemşireliği Derneği tarafından 2022 yılında “Temel Geriatri Hemşireliği Kursu” açılmıştır.¹⁸

Geriatric Hemşireliğine İlişkin Kuruluşlar:

Geriatri hemşireliğine ilişkin ulusal ve uluslararası birçok kurum ve kuruluş bulunmaktadır. Ulusal kapsamda Geriatri Hemşireliği Derneği mevcuttur. Uluslararası kapsamda ise; Ulusal Gerontoloji Hemşireliği Derneği (National Gerontological Nursing Association-NGNA), Kanada Gerontoloji Hemşireliği Derneği (Canadian Gerontological Nursing Association),

Uluslararası Geriatri ve Gerontoloji Derneği (International Association of Gerontology and Geriatrics) mevcuttur.

Bu organizasyonların ortak hedefi, geriatri hemşireliğinin ilerlemesini teşvik etmek ve yaşlı bireylerle çalışan hemşireler arasındaki mesleki iletişimi ve sosyal dayanışmayı desteklemektir. Geriatri hemşirelerinin rolleri, yetkileri ve yükümlülüklerinin tanımlanmasına katkıda bulunarak özel bir hemşirelik alanı olan geriatri hemşireliğinin gerekliliklerini belirlemeye yardımcı olmaktadır. Yaşlı bireylerin sağlık durumunu korumak, iyileştirmek ve yaşam kalitelerini artırmak için hemşirelerin rol ve görevlerini güçlendirmek amaçlanmaktadır.¹⁹

Geriatric Hemşirelerinin Çalışma Alanları

Geriatric hemşireleri; hastaneler, huzurevleri, rehabilitasyon merkezleri, yaşlı bakım merkezleri, emekli toplulukları ve hasta evleri gibi birçok çeşitli alanlarda ve merkezlerde çalışabilirler.²⁰ Geriatric hemşireleri çoğunlukla doktorlar, sosyal hizmet uzmanları, hemşire yardımcıları, fiziksel ve mesleki terapistler ve diğer bakım profesyonelleri ile kollobratif çalışan, yaşlı bireylere bakım ve tedavi hizmeti veren bir takımın parçasıdır.²¹

Geriatric hemşireleri rehabilitasyon ve uzun dönem bakım merkezlerinde, birincil değerlendirmeden bakım planının gelişimi, uygulanması ve değerlendirilmesi konularını yönetir. Ayrıca yönetim, eğitim ve liderlik rollerini de üstlenirler. Ek olarak, uygulama ortamlarına göre bazı geriatric hemşireleri palyatif bakım, ruhsal sağlık, ağrı yönetimi veya ortopedi gibi alanlarda daha fazla uzmanlaşma şansına sahiptirler.²² Alanların sayıca çeşitliliğinin fazla olması sebebi ile her bir geriatric hemşiresi, kendine uygun alanı ve ortamı seçebilmektedir. Bu durum hemşireye daha fazla esneklik sunmaktadır.

Geriatric Hemşirelerinin Sahip Olması Gereken Özellikleri

Geriatric hemşirelerinin sahip olması gereken özellikler literatür taraması yapılarak sıralanmıştır,²³⁻²⁷

İletişim Becerileri: Herhangi bir alanda uzmanlık yapmak isteyen bir hemşire için iletişim en temel becerilerden biridir; ancak yaşlı nüfusun bakımı sırasında iletişim daha fazla önem kazanmaktadır. Çoğu yaşlı hastalar yaşlanma sürecine bağlı olarak ya da kronik hastalıkların bir sonucu olarak görme, duyma ve hafıza kayıpları ile mücadele ederler. Bu zorluklar yaşlılar ile iletişim kurmayı daha da güçleştirir. Geriatric Hemşiresi onlar ile konuşurken daha yüksek ses tonu ile konuşmalı, konuşurken aynı zamanda el-kol hareketleri ile konuşmasını desteklemelidir. Örneğin; görme ile alakalı bir sorun yaşayan hasta ise büyük yazılı materyaller kullanarak yaşlı hasta ile hemşire arasında sağlıklı bir iletişim kurulabilir. Bir geriatric hemşiresi olarak yaşlı hastaların anlayabilecekleri bir açıklama yapmak oldukça önem arz etmektedir.

Onlarda var olan endişeyi dinlemek de eşit şekilde önemlidir. İletişimdeki kısıtlamalar, hasta bakım ihtiyaçlarının yerine getirilmesine engel olabilir ve genel sağlık durumunda bozulmalara yol açabilir. İletişime öncelik vermek hasta için olumlu hedeflere ulaşmada geriatri hemşiresine iyi hizmet edecektir.

Empati ve Şefkat: Bu iki duygu geriatri hemşirelerinde mutlaka olması gereken hassas duygulardır. Empati ve şefkat; yaşlı hastalar ile çalışırken, onların hem sağlığı hem de mutluluğu için hayati derecede öneme sahiptir. Yaşlı insanlara bakım vermek fiziksel ve mental anlamda yorucu olabilir. Bir geriatri hemşiresinin, yaşlı hastaların karşılaştığı zorluklar karşısında empati yapması ve onlara şefkatle yaklaşması çok önemlidir. Empati; sempati olmadığı gibi, yaşlıların yaptıklarını görmek, duymak, hissetmek için hemşirenin onların yerine kendini koymasına dayanır. Şefkatli bakım, yaşlı hastaların kendilerini hasta hissettikleri, zihinsel ve duygusal anlamda mücadele ettikleri ve ağrısı olduğu zamanlarda daha rahat hissetmelerine yardımcı olur. Bir geriatri hemşiresi, empati ve şefkat gösterdiği zaman, hastalara yaşlanma ile gelen zorluklarla mücadele edebilmeleri için ihtiyaç duyduğu desteği sağlayabilir.

Bağlanma ve Etkileşim Kurma Becerisi: Geriatri alanında çalışan hemşirelerin yaşlı hastalar ile bağlantı kurması, sürekli bir etkileşim halinde olması gereklidir. Çünkü orada yatan yaşlı hastaların farklı hayat hikayeleri ve hayattan kazandıkları tecrübeleri vardır. Etkileşim halinde kalmak onların hayat kalitesini artırdığı gibi, yaşlıların anlattıkları hayat hikayeleri de hemşirelere yol gösterebilir. Sadece bulunduğu ortamda ilaç tedavisinin yapılması yeterli değildir. Sağlıklı olan yaşlı bireylere kaldıkları huzurevi gibi kurumlarda hasta gözü ile bakılmamalıdır. Onlarla sohbet ederek, derinlemesine hayat öykülerini dinleyerek, etkileşim kurarak ve uygun iletişim teknikleri kullanılarak hareket edilmelidir.

Demans Belirtilerini Tanıyabilmek: Demans, eşyaların yerlerini hatırlayamamadan, verilen talimatları yerine getirmeyi unutmaya ve hatta aile bireylerini hatırlayamamaya kadar geniş yelpazede belirtiler göstermektedir. Ancak demansın belirtileri yaşla ilişkili olarak kendini gizleyebilir ve gözden kaçabilir. Yaşlı bireylerde demansın belirtilerini erkenden belirleyebilmek, sürecin yavaşlamasına ve sonuçların iyileşmesine yardımcı olabilir. Demanslı bir hastanın bakımında gerekli bilgi ve becerileri iyi bir şekilde bilmek ve bilgileri her zaman güncel tutmak yaşlı hastaların bağımsızlıklarını daha uzun süreler boyunca sürdürmesine olanak sağlar.

Sabır: Yaşlıların hareketleri, iletişim kurması, yemek yemesi, kendi kendine giyinmesi gibi özbakım ve günlük yaşam aktiviteleri, hemşireye nazaran daha yavaştır. Bu nedenle tedavi ve bakım sırasında hemşirenin sabırlı olması çok önemlidir. Yaşlı bireylerin bu konularda yavaş

kalması durumunda, hemşirenin onu acele etmeye itecek ifadeler kullanması, kişiyi hayal kırıklığına uğratabilir. Hastaya ek süreler vermek ya da onun hızına göre hareket etmek, hasta sonuçları açısından daha olumlu olacaktır. Böylelikle yaşlı bireyler var olan yeteneklerini daha uzun süre koruyabilirler.

Uyum ve Esneklik: Yaşlanma sürecindeki değişimlerle başa çıkabilmek için hemşireler, uyum sağlama ve esneklik yeteneklerini geliştirmelidir. Yaşlı hastaların ihtiyaçları sürekli olarak değişebilir. Geriatri hemşiresinin sahip olduğu bu beceriler yaşlıların değişikliklerine ayak uydurulmasına ve uygun bakımın sağlanmasına yardımcı olur. Yaşlıların ruh hâli bazı durumlarda anlık değişimler gösterebilir ve bu durumda hemşire uyum sağlamakta güçlük çekebilir. Onların talep ve gereksinimlerini karşılama konusunda adaptasyon yeteneği, onlarla etkili bir iletişim kurmak için son derece kritik bir beceridir.

Geriatric Hemşireliği Standartları

Gerontoloji, yaşlanmayı ve yaşlı bireyleri kapsamlı ve multidisipliner bir şekilde bakım sunmak için fiziksel, zihinsel ve sosyal perspektifleri bütünleştirmektedir. Geriatri hemşiresinin bu ekipte yer alarak holistik bir bakım sağlaması için standartlar ise;²³⁻²⁷

Standart 1- Yaşa bağlı değişiklikleri bilir ve yönetir:

- Yaşa bağlı olarak fiziksel, sosyal, ekonomik ve ruhsal sağlıkla alakalı değişiklikleri fark edebilir.
- Yaşlı bireylerde gelişebilecek akut hastalığın atipik veya spesifik olmayan durumlarını tanıyabilir ve bunlara zamanında müdahale edebilir.
- Yaşlı bireylerde, akut/kronik hastalık dönemlerinde fiziksel veya bilişsel düşüş ve kondisyon kaybı riskini fark edebilir.
- Düşme ve kondisyon kaybı risklerini azaltmak için yaşlılardaki olağan işlevleri (hareketlilik ve beslenme) destekler.

Standart 2- Yaygın geriatric sendromları tanımlar ve müdahale eder:

Düşme durumunda:

- Bireysel düşme riski faktörlerini belirler, önler ve yönetim planı geliştirir.
- Düşme olaylarında ilk olarak akut hastalık ve travma açısından müdahalede bulunur, gerektiğinde acil veya tıbbi destek için gerekli kuruma sevk eder.
- Düşmeyi önleme ve yönetme planını yeniden gözden geçirir ve günceller.

Vücut ağırlığı açısından zayıflık durumunda:

- Zayıflığın risk faktörlerini belirler.
- Kontrol edilemeyen zayıflığın yüksek mortalite ve morbiditeye neden olabileceğinin bilincindedir.

- Zayıflık sürecinin ilerlemesini önlemek veya azaltmak için hasta merkezli bakım planı geliştirir.
- Gerekli olduğu zaman multidisipliner takımın diğer üyelerine yönlendirir.

Zihinsel sağlığın değerlendirilmesi ve yönetimi durumunda:

- Deliryum, demans ve depresyonun ayırımını yapabilir.
- Kişinin çeşitli fizyolojik veya bilişsel ve sosyal nedenler ile normal davranışlarından sapmalar olduğunu fark edebilir.
- Ortaya çıkan yeni semptomların teşhisi için diğer ekip üyeleri ile iletişime geçer.

Standart 3- Çoklu kronik hastalıkları yönetir:

- Birden fazla kronik hastalığı olan yaşlı kişilerle çalışırken, bireylerin temel endişelerini, amaçlarını, tahminlerini ve tedaviye/kontrole katılma yeteneğini ve/veya isteğini göz önünde bulundurarak dengeli bir yaklaşım benimser.
- Her bir kronik sorun için birbirleriyle çelişen tedavilerin zarar verme potansiyellerini tanır.
- Birden çok kronik hastalığın yaşam kalitesi üzerindeki etkisinin farkındadır.
- Çoklu kronik hastalıkların yaşam kalitesi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak için hastanın öz yönetimine izin verir.

Standart 4- Yaygın yaşlanma sorunlarını bilir:

- Yaşlanmanın yaygın sorunlarını (İnme, parkinson hastalığı, kronik obstrüktif akciğer hastalığı, tip 2 diabetes mellitus, osteoporoz, kanser, kalp yetmezliği) patofizyolojisini, tedavisini, bakımını ve yönetim seçeneklerini bilir.
- İlerlemiş hastalığı tanımlar.
- Yaşlı yetişkin veya onun ailesiyle birlikte palyatif bakım yöntemlerini araştırır ve yönlendirir.

Standart 5- Sağlık ve yaşam kalitesini en üst düzeye çıkarmak için semptomlara yönelik temel bakımı yönetir:

Konstipasyon:

- Konstipasyonun şiddetini ya da gelişme riskini değerlendirir.
- Konstipasyonun potansiyel nedenlerini belirler ve hem farmakolojik hem de farmakolojik olmayan müdahaleleri kullanarak hasta merkezli bakım planı geliştirir.

Üriner inkontinans:

- Yaşlı hastalar için üriner inkontinansın önemini, tipini ve derecesini değerlendirir.
- Farmakolojik ve non-farmakolojik müdahalede bulunmak için hasta merkezli bakım planı hazırlar.
- Uygun perine bakımını vererek, komplikasyonların gelişmesini önler.

Ağrı:

- Ağrının türünü, şiddetini, lokalizasyonunu ve neden olan faktörleri belirler ve sorunu yönetmek için hasta merkezli bir bakım geliştirir.
- Optimum ağrı yönetimini sağlamak için farmakolojik olmayan ve reçeteli farmakolojik müdahaleleri kullanır.
- Aniden şiddetli şekilde başlayan ve/veya müdahalelere rağmen uzun süredir geçmeyen ağrılar için ilgili birimlere yönlendirir.

Cinsellik örüntüsünde bozulma:

- Cinselliği sürdürme arzusunun yaşlılıkta da devam ettiğini kabul eder.
- Huzurevine geçişle birlikte gelişebilen yalnızlık ve tatmin edilmemiş cinsel arzu potansiyelini kabul eder.
- Yaşlılarda da görülebilen cinsel yönelim çeşitlerine saygı gösterir.

Standart 6 – Uygun iletişim tekniklerini kullanır:

- Aşağılamadan saygılı ve sabırlı şekilde bir iletişim kurar.
- Yaşlı hastalarla kurabileceği sözlü veya sözsüz iletişim tekniklerini bilir.
- Aktif dinleme, yeniden ifade etme, gürültüyü en aza indirme ve duyuusal becerileri kullanma gibi etkili iletişim tekniklerini kullanır.
- Problemleri davranışlar sergileyen veya karmaşık iletişim kuran yaşlı yetişkinlerin bireysel ihtiyaçlarına uygun şekilde iletişim kurmayı sağlar.
- Yaşlı yetişkin hastaların sağlık bilgileri ve tedavi önerilerini anlayıp anlamadıklarını kontrol etmek için açık uçlu sorular sorar.

Standart 7- Sağlıkla ilgili karar almayı destekler:

- Tedavinin ve bakımın potansiyel risklerini ve faydalarını açıklar.
- Mevcut ve gelecekteki olası sağlık durumlarını/hastalığın ilerleyişini net bir şekilde sunar.
- Tedavi ve bakım beklentilerini yönetir.
- Yaşlı yetişkinlerin sağlık ihtiyaçlarına ve hedeflerine uygun kanıta dayalı tarama ve sağlık bakımı müdahaleleri almalarını savunur.
- Tedavinin kronolojik yaşa göre değil, sağlık durumuna göre yapılmasını savunur.
- Bilişsel olarak engelli yaşlı yetişkinleri bakımlarıyla ilgili kararlara sık sık dahil ederek bağımsızlıklarını destekler.
- Karar verme veya ifade etme yetisinden yoksun yaşlı yetişkinler adına verilmesi gereken kararlara yardımcı olmak için; yaşlı yetişkinlerin daha önce ifade ettiği görüşlerini, ileri bakım planlarını, aile ve/veya avukat bilgilerini ve klinik bilgilerini kullanır.

- Yaşlı yetişkinlerin ve ailelerinin sağlıkla ilişkili kararları verirken en iyi bilgilere sahip olmalarını, kendi sağlıklarına ve refahlarına en uygun seçimi yapabilmelerini sağlar.

Standart 8- Palyatif yaklaşımı ve yaşam sonu bakım uygulamalarını bilir:

- Ölümün kaçınılmaz bir gerçek olduğunu anlar.
- Sağlık hizmetlerine ilişkin gerçekçi beklentiler geliştirmek için yaşlı yetişkinler ve aileleriyle birlikte çalışır.
- Öngörülebilir semptomlar ve yaşam sonu için planlama yapmalarına yardımcı olur.
- Sadece yaşam süresini uzatmaya değil, yaşlı yetişkinler tarafından tanımlandığı şekilde yaşam kalitesini artırmaya odaklanır.
- Yaşam sonu semptomlarını yönetmek için standartlaştırılmış değerlendirme araçlarını ve yöntemlerini kullanır.
- Yaşlı yetişkinlerin yaşamlarının son aşamalarında mümkün olduğunca rahat bir şekilde yaşamalarına yardımcı olur.

Standart 9- Multidisipliner ekiple uyum içerisinde çalışır:

- Multidisipliner ekip yaklaşımının yaşlı yetişkinlerin etkili bakımı için temel olduğunu bilir.
- Birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetlerindeki sağlık profesyonellerini içeren multidisipliner ekiplerle ilişkiler kurar ve etkili bir şekilde çalışır.
- Fizyoterapist, diyetisyen, konuşma ve dil terapisti gibi multidisipliner ekiplerin belirli üyelerine nasıl, ne zaman ve neden başvurulacağını bilir.
- Sağlığı korumak ve geliştirmek için bakımı koordine eder.
- Uygun ve zamanında sevk işlemlerini başlatır.
- Yaşlı yetişkinlerin ihtiyaç duydukları tüm bakımı kapsamlı ve koordineli bir şekilde almalarını sağlar.

Standart 10- Bakım geçişlerini yönetir:

- Bakım geçişlerinin (hizmetler arasında) yaşlı yetişkinler için yüksek riskli faaliyetler olduğunu kabul eder.
- Hizmetler arasında kanıta dayalı bir devir teslim süreci kullanır.
- Tanı, tedavi ve bakım planı basamaklarını zamanında, eksiksiz ve uygun bir şekilde sürdürür.
- Bakım geçişlerini olabildiğince sorunsuz ve güvenli hale getirerek, yaşlı yetişkinlerin ihtiyaç duydukları bakımı kesintisiz almalarını sağlar. Bu bağlamda; kapsamlı bilgi paylaşımını net ve koordineli bir şekilde gerçekleştirir.

Standart 11- Aktiviteyi destekler:

- Yaşlı bireyin istek ve ihtiyaçlarına özel fiziksel, sosyal ve boş zaman aktivitelerini belirler ve uygulamak için destekler.
- Yaşlı bireylerdeki yalnızlık, çaresizlik gibi duygularını tespit eder ve bu sorunları ele almak için iş birliği içinde çalışır.
- Yaşlı bireylerin kendileri için anlamlı olan bir şekilde katkıda bulunmalarını sağlar.
- Yaşlı bireyin ruhsal, entelektüel, mesleki, duygusal ve çevresel ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur ve mümkün olduğunca bu konuda sosyal aktiviteler planlar.

Standart 12– Bakım konusunda liderlik eder:

- Yaşlı bireylere yönelik en iyi uygulama ve bakım konusunda sağlık ekibine rol model olur ve beklentilerini belirler.
- Tespit ettiği eksikliklerin giderilmesi için sağlık ekibi üyelerine eğitim/destek sağlar veya bunlara erişim imkânı sunar.
- Yaşlı bireylere en yüksek kalitede bakımı sunmak için sağlık ekibinin bilgi ve becerilerini geliştirir.

Sonuç

Geriatri ve gerontoloji hemşireliği yaşlı hastalara bütüncül bir bakım sağlayarak sağlıklarının iyileştirilmesine ve geliştirilmesine yardımcı olur. Ayrıca, yaşlı bireylere bakım eğitimleri sunarak, onların sağlıklı bir şekilde yaşamlarını sürdürmelerine destek olurlar. Sağlıklı ve huzurlu bir yaşlılık geçirmek adına geriatri hemşirelerine büyük rol ve sorumluluklar düşmektedir. Dünya genelinde geriatri hemşirelerinin görevleri ve sorumlulukları standart hale getirilmiş ve gereken yetkinlikler rehberlerde belirtilmiştir. Türkiye’de geriatri hemşireliği için belirlenmiş rol ve sorumluluklarla ilgili görev tanımları ve standartlar bulunmamaktadır. Sadece Türkiye’deki çeşitli üniversitelerde derslerin içeriğinde rol ve sorumluluklarına ilişkin birkaç maddede verilmiştir. Sonuç olarak; geriatri hemşireliği, ilerlemelere uygun bir şekilde görev, yetki ve sorumlulukların belirlenmesi, bu çerçevede yönetmeliklerin güncellenmesi ve yasal hale getirilmesi, klinik alanda bu yetkilendirmenin etkin bir şekilde uygulanmasına yönelik önemli bir adım olacaktır. Ayrıca geriatri hemşireliği alanında sertifika programları ile uzmanlaşma olanağının sağlanabilmesi, bu uzman hemşirelerin görevleri, yetkileri ve sorumluluklarının yasal olarak düzenlenmesi önem arz etmektedir.

Çıkar Çatışması: Yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır

Kurumsal ve Finansal Destek: Yazarlar çalışma için finansal destek almadıklarını beyan etmişlerdir.

Yazar Katkıları: Fikir: BK, EA, Tasarım: BK, EA, HAÖ, Gözetim: HAÖ, Araç gereç: BK, Veri toplama ve işleme: FÖ, OK, Analiz ve yorumlama: FÖ, OK, Literatür tarama: BK, EA, FÖ, OK, Yazma: BK, EA, FÖ, OK, Eleştirel inceleme: HAÖ. Tüm yazarlar makalenin hazırlanmasını onayladı.

Etik Kurul İzni: Bu makalenin yazımı aşamasında herhangi bir kurumdan etik onay alınmamıştır.

Kaynaklar

1. TÜİK. İstatistiklerle Yaşlılar, 2023 [Internet]. 2024. Available from: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2023-53710>.
2. Eser B, Küçük Aksu S. Yaşlanan Nüfus, Sorunlar ve Politikalar: Türkiye İçin Bir Değerlendirme. Gümüşhane Üniversitesi Sos Bilim Enstitüsü Elektron Derg [Internet]. 2021;12(2):541–56. <https://orcid.org/0000-0003-2623-2822>.
3. Ün Yıldırım N, Demirdel S, Hasgül E, Koç N. Yaşlı Sağlığında Multidisipliner Yaklaşım ve Müdahale Eğitim Programı'nın Geriatri Alanında Ekip Çalışmasına Yatkınlık ve Meslek Bilincine Etkisi. Geriatr Bilim Derg. 2023;6(2):81–93.
4. Genç B, Açıkgöz EN, Çelik M, Koç A, İnkaya Vardar B. Türkiye'deki Hemşirelik Bölümlerinde Lisans ve Lisansüstü Eğitimde Verilen Geriatri Hemşireliği Dersinin İncelenmesi. Med Res Rep. 2022;5(1):43–50.
5. Kalyoncuo S, Tekinsoy Kartın P. Aktif Yaşlanma ve Hemşirelik Bakımı. ERÜ Sağlık Bilim Fakültesi Derg. 2021;8(1):26–32.
6. Karam M, Chouinard MC, Poitras ME, Couturier Y, Vedel I, Grgurevic N, et al. Nursing care coordination for patients with complex needs in primary healthcare: A scoping review. Int J Integr Care. 2021;21(1):1–21.
7. Türkbeyler IH, Öztürk ZA, Göl M, Abiyev A, Kaya B, Atakur S, et al. What is Geriatrics? Geriatrics or Older Adults Health and Diseases? Eur J Geriatr Gerontol. 2019;1(2):51–5.
8. Sillner AY, Madrigal C, Behrens L. Person-centered gerontological nursing: An overview across care settings. J Gerontol Nurs. 2021;47(2):7–15.
9. Ilgaz A, Gozum S. Advancing Well-Being and Health of Elderly with Integrative Nursing Principles. Florence Nightingale Hemşirelik Derg. 2019;27(2):201–10.
10. Mohebi S, Parham M, Sharifirad G, Gharlipour Z. Nurses' consultative role to health promotion in patients with chronic diseases. J Educ Health Promot. 2019;(January):1–6.
11. ANCC. Gerontological Nursing Certification [Internet]. 2024. Available from: <https://www.nursingworld.org/our-certifications/gerontological-nurse/>
12. CASPIA. Geriatric Nurse Ausbildung program in Germany [Internet]. Available from: <https://caspiaedu.com/altenpfleger-in-geriatric-nurse-ausbildung-program-in-germany/>
13. Chunlan B, Lihui P, Hongxiu C, Xiuying H. The gerontological nurse specialist's core competencies in China: A cross-sectional study. Nurs Open. 2020;7(6):1928–35.
14. Japanese Nursing Association. Nursing Education in Japan [Internet]. 2020. Available from: <https://www.nurse.or.jp/english/activities/education.html#credentialing>

15. Geriatri Hemşireliği Derneği. Geriatri Hemşireliği Derneği [Internet]. Available from: <http://www.gerhemder.org.tr/>
16. Sahin S, Tasar PT, Özgür Ö, Tufan İ. Kapsamlı Geriatrik Değerlendirmede İnterdisipliner ve Multidisipliner Ekip Kavramları The Case of Antalya) View project. 2019;(April). Available from: <https://www.researchgate.net/publication/332551422>
17. SANERC. Gerontoloji Hemşireliği Kursu [Internet]. Available from: <https://sanerc.ku.edu.tr/egitimlerimiz/kisa-sureli-kurslar/gerontoloji-hemsireligi-kursu/>
18. Geriatri Hemşireliği Derneği. Temel Geriatri Hemşireliği Kursu [Internet]. 2022. Available from: <http://www.gerhemder.org.tr/genel/temel-geriatri-hemsireligi-kursu/>
19. Geriatri Hemşireliği Derneği. Geriatri Hemşireliği Derneği Uluslararası Kuruluşlar [Internet]. Available from: <http://www.gerhemder.org.tr/uluslararası-kuruluslar/>
20. T.C. Cumhurbaşkanlığı Mevzuat Bilgi Sistemi. Özel Huzurevleri İle Huzurevi Yaşlı Bakım Merkezleri Yönetmeliği [Internet]. 2008. Available from: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=12317&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>
21. Guitar NA, Connelly DM, Prentice K, Nguyen A, McIntyre A, Tanlaka EF, et al. The role of nurses in inpatient geriatric rehabilitation units: A scoping review. *Nurs Open*. 2023;10(10):6708–23.
22. Aytekin Kanadlı K, Sazak Y, Tosun N. Çok Yönlü Geriatrik Değerlendirmede Multidisipliner Ekip Yaklaşımı ve Hemşirenin Rolü. *Geriatri Bilim Derg*. 2021;4(1):15–22.
23. Ministry of Health Singapore. Geriatric Nursing Competency Framework [Internet]. 2022. Available from: <https://www.nna.gov.sg/docs/default-source/default-document-library/geriatric-nursing-competency-framework.pdf>
24. New Zealand Nurses Organisation. Gerontology Nursing Knowledge and Skills Framework 2014 [Internet]. 2014. Available from: <https://www.nna.gov.sg/docs/default-source/default-document-library/geriatric-nursing-competency-framework.pdf>
25. Dijkman BL, Hirjaba M, Wang W, Palovaara M, Annen M, Varik M, et al. Developing a competence framework for gerontological nursing in China: a two-phase research design including a needs analysis and verification study. *BMC Nurs* [Internet]. 2022;21(1):1–12. Available from: <https://doi.org/10.1186/s12912-022-01074-y>
26. Wyman JF, Abdallah L, Baker N, Bell C, Cartwright J, Greenberg SA, et al. Development of core competencies and a recognition program for gerontological nursing educators. *J Prof Nurs* [Internet]. 2019;35(6):452–60. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2019.04.003>
27. Tohmola A, Saarnio R, Mikkonen K, Kyngäs H, Elo S. Competencies relevant for gerontological nursing: Focus-group interviews with professionals in the nursing of older people. *Nord J Nurs Res*. 2022;42(3):123–32.